

Prawo Palestyńczyków do oporu i roszczenie Izraela do samoobrony

Izraelska ofensywa wojskowa w Strefie Gazy, rozpoczęta 7 października 2023 roku, przyniosła niewyobrażalne zniszczenia i straty ludzkie. Zginęło ponad 61 200 Palestyńczyków – szacuje się, że 80% z nich to cywile – całe miasta, takie jak Rafah, zostały zrównane z ziemią, a 80% infrastruktury Gazy, w tym szpitale, szkoły i systemy wodne, zostało zniszczone. Tej ofensywy nie można zaklasyfikować jako konwencjonalnej „wojny”. Nie jest to konflikt zbrojny między dwoma suwerennymi państwami, lecz atak okupacyjnej władzy na ludność cywilną pod jej kontrolą. Niniejszy esej argumentuje trzy wzajemnie powiązane punkty prawne: (1) Palestyńczycy mają uznane prawo w świetle prawa międzynarodowego do oporu przeciwko okupacji; (2) Izrael, jako mocarstwo okupacyjne, nie może legalnie powoływać się na samoobronę na podstawie artykułu 51 Karty Narodów Zjednoczonych, aby uzasadnić swoją kampanię wojskową w Gazie; oraz (3) działania Izraela stanowią powtarzające się i poważne naruszenia prawa międzynarodowego, w tym nielegalną okupację, apartheid i systematyczne lekceważenie norm prawnych.

Prawo Palestyńczyków do oporu przeciwko okupacji

Prawo do oporu wobec obcej okupacji jest mocno zakorzenione w prawie międzynarodowym. Wywodzi się ono z zasady samostanowienia, zapisanej w artykule 1 Karty Narodów Zjednoczonych, Międzynarodowym Pakcie Praw Obywatelskich i Politycznych (ICCPR) oraz Międzynarodowym Pakcie Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych (ICESCR). Dla Palestyńczyków, żyjących pod izraelską okupacją od 1967 roku na Zachodnim Brzegu, we Wschodniej Jerozolimie i w Gazie, prawo to ma szczególne znaczenie.

Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych potwierdziło legalność oporu w wielu rezolucjach. Rezolucja 37/43 (1982) deklaruje „legalność walki narodów o niepodległość, integralność terytorialną, jedność narodową i wyzwolenie spod kolonialnego i obcego panowania oraz obcej okupacji wszelkimi dostępnymi środkami, w tym walką zbrojną”. Ponadto artykuł 1(4) Protokołu Dodatkowego I do Konwencji Genewskich (1977) uznaje konflikty zbrojne z udziałem narodów walczących przeciwko obcej okupacji lub dominacji kolonialnej za międzynarodowe konflikty zbrojne, nadając takim walkom legitymację w świetle międzynarodowego prawa humanitarnego (IHL).

Chociaż Izrael formalnie wycofał swoje osiedla z Gazy w 2005 roku, Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości (ICJ) w swojej opinii doradczej z lipca 2024 roku potwierdził, że Gaza pozostaje okupowana w świetle prawa międzynarodowego, ze względu na efektywną kontrolę Izraela nad jej granicami, przestrzenią powietrzną i dostępem morskim. Ten status prawny aktywuje prawo narodu palestyńskiego do oporu przeciwko okupacji.

Niezdolność Izraela do powoływania się na samoobronę przeciwko okupowanemu terytorium

Izrael często powołuje się na artykuł 51 Karty Narodów Zjednoczonych, aby uzasadnić swoje działania wojskowe jako samoobronę. Jednak ta podstawa prawna nie ma zastosowania w kontekście okupowanego terytorium. Opinia doradcza ICJ z 2004 roku dotycząca *Prawnych konsekwencji budowy muru na okupowanym terytorium palestyńskim* jasno stwierdziła, że samoobrona na podstawie artykułu 51 ma zastosowanie tylko w odpowiedzi na zbrojny atak ze strony innego państwa. Trybunał stwierdził jednoznacznie:

„Artykuł 51 Karty... nie ma zastosowania w tym przypadku, ponieważ Izrael nie twierdzi, że ataki przeciwko niemu można przypisać obcemu państwu.” (ICJ, 2004, par. 139)

Zamiast tego, jako mocarstwo okupacyjne, Izrael jest związany Czwartą Konwencją Genewską (1949), która reguluje jego obowiązki wobec okupowanej ludności. Obejmują one ochronę cywilów (artykuły 27 i 33), zakaz karania zbiorowego oraz obowiązek zapewnienia dostępu do podstawowych zasobów, takich jak żywność, woda i opieka medyczna (artykuły 49 i 55).

Działania militarne Izraela w Gazie rażąco naruszają te obowiązki. Śmierć ponad 61 200 Palestyńczyków – w większości kobiet i dzieci – wraz z zniszczeniem 80% domów, szpitali i szkół, nie może być uzasadniona żadnym legitnym powodem bezpieczeństwa. Oblężenie i blokada Gazy, obowiązujące od 2007 roku, stanowią karanie zbiorowe w świetle IHL i zostały za takie uznane przez Misję Dochodzeniową ONZ w sprawie konfliktu w Gazie (2009) oraz potwierdzone przez Amnesty International w 2024 roku.

Szczególnie rażąca była napaść na Rafah w maju 2024 roku, rozpoczęta wbrew tymczasowym środkom wydanym przez ICJ w sprawie o ludobójstwo *RPA przeciwko Izraelowi*. Operacja ta wysiedliła 1,2 miliona Palestyńczyków i zamknęła przejście graniczne w Rafah – główną bramę dla pomocy humanitarnej – pogłębiając kryzys humanitarny. Zniszczenie środowiska i infrastruktury rolniczej Gazy, w tym 80% roślinności, 70% ziemi uprawnej, 47% studni głębinowych i 65% zbiorników wodnych, narusza artykuł 55 Czwartej Konwencji Genewskiej, który nakłada na mocarstwo okupacyjne obowiązek zapewnienia zaopatrzenia w żywność i materiały medyczne dla ludności.

Powtarzające się naruszenia i erozja norm prawnych

Polityka Izraela na Okupowanym Terytorium Palestyńskim (OPT) ujawnia stały wzorec naruszania prawa międzynarodowego i lekceważenia obowiązków prawnych, przy jednoczesnym potępianiu innych za podobne działania. Naruszenia te są widoczne w trzech głównych obszarach:

Ekspansjonizm i nielegalne osiedla

Zgodnie z artykułem 49(6) Czwartej Konwencji Genewskiej, przenoszenie ludności okupanta na okupowane terytorium jest zabronione. Jednak Izrael autoryzował budowę blisko 24 000 jednostek mieszkalnych dla osadników na Zachodnim Brzegu w latach 2009–2020 i kontroluje ponad 675 000 dunamów ziemi na Zachodnim Brzegu dla osiedli. Działania te rozdrobniły terytorium palestyńskie, podważając możliwość powstania przyszłego państwa palestyńskiego.

Opinia doradcza ICJ z 2024 roku potwierdziła nielegalność tych osiedli i nakazała Izraelowi ich demontaż oraz zakończenie okupacji do września 2025 roku. Ponadto nieproporcjonalne wykorzystanie przez Izrael wspólnych zasobów naturalnych, w tym eksploatacja 90% zaopatrzenia w wodę z Górskiego Akwiferu, narusza zakazy IHL dotyczące eksploatacji zasobów na terytoriach okupowanych.

Apartheid jako zbrodnia przeciwko ludzkości

Międzynarodowe organizacje praw człowieka – w tym Amnesty International (2022) i Human Rights Watch (2021) – ustaliły, że polityka Izraela stanowi apartheid w świetle prawa międzynarodowego. Konwencja o Apartheidzie z 1973 roku oraz artykuł 7(2)(h) Statutu Rzymskiego definiują apartheid jako zinstytucjonalizowany reżim systematycznego ucisku jednej grupy rasowej nad inną.

Reżim Izraela spełnia tę definicję:

- **Podwójne systemy prawne:** Palestyńczycy na Zachodnim Brzegu podlegają prawu wojskowemu, podczas gdy żydowscy osadnicy korzystają z ochrony prawa cywilnego.
- **Wymuszone wysiedlenia:** Dziesiątki tysięcy Palestyńczyków straciło prawa pobytu, a ponad 35 wiosek beduińskich pozostaje nieuznanych.
- **Dyskryminacja narodowościowa:** Palestyńczycy w OPT pozostają bezpaństwowcami, pozbawionymi zarówno obywatelstwa izraelskiego, jak i suwerennego państwa palestyńskiego.

Orzeczenie ICJ z 2024 roku potwierdziło określenie apartheidu, wskazując na systematyczną dominację i ucisk jako prawnie ustalone.

Nieproporcjonalne i nieodróżniające użycie siły militarnej

Działania wojskowe Izraela w Gazie wielokrotnie naruszają zasady IHL dotyczące rozróżniania, proporcjonalności i konieczności. Specyficzne zbrodnie wojenne na podstawie artykułu 8 Statutu Rzymskiego obejmują:

- **Atakowanie cywilów lub infrastruktury cywilnej** (artykuł 8(2)(b)(ii))
- **Nieproporcjonalne ataki** (artykuł 8(2)(b)(iv))
- **Głodzenie cywilów jako metoda prowadzenia wojny** (artykuł 8(2)(b)(xxv))

Przykłady obejmują:

- Nalot z 16 kwietnia 2024 roku na obóz dla uchodźców Al-Maghazi, w wyniku którego zginęło 15 cywilów, w tym 10 dzieci.

- Bombardowania w październiku 2024 roku szkoły Al-Tabaeen i meczetu Shuhada al-Aqsa, w których zginęło ponad 100 osób.
- Śmierć 217 dziennikarzy, 120 naukowców i 224 pracowników pomocy humanitarnej, w tym 179 pracowników UNRWA.

Te działania czynią znaczną część Gazy nienadającą się do zamieszkania, spełniając kryteria czystki etnicznej i potencjalnie ludobójstwa, jak zauważył ICJ w styczniu i maju 2024 roku.

Podwójne standardy i prawny exceptionalizm

Pomimo swoich naruszeń, Izrael regularnie kwestionuje stosowalność prawa międzynarodowego. Izraelscy urzędnicy twierdzą, że Zachodni Brzeg i Gaza to „sporne” terytoria, a nie okupowane, i odrzucają orzeczenia ICJ jako niewiążące. Jednak Izrael często powołuje się na prawo międzynarodowe, aby potępić innych, takich jak Iran, Hezbollah czy sam ICC. To selektywne przestrzeganie podważa praworządność i utrudnia rzeczywistą odpowiedzialność, szczególnie w świetle konsekwentnego osłaniania Izraela przez weta USA w Radzie Bezpieczeństwa ONZ.

Wnioski

Ofensywa wojskowa Izraela w Gazie, daleka od bycia legalnym aktem samoobrony, stanowi poważne i ciągłe naruszenie prawa międzynarodowego. Jako mocarstwo okupacyjne, Izrael nie ma prawnego prawa do prowadzenia wojny przeciwko populacji, którą kontroluje. Prawo Palestyńczyków do oporu przeciwko okupacji jest zapisane w prawie międzynarodowym, choć opór ten musi być zgodny z normami humanitarnymi. Systematyczne naruszenia Izraela – w tym zbrodnie wojenne, karanie zbiorowe, apartheid i ekspansjonizm – wymagają pilnej międzynarodowej odpowiedzialności. Orzeczenia ICJ z 2024 roku, wraz z rosnącymi dowodami od organizacji praw człowieka, jasno wskazują, że bezkarność nie może być dłużej tolerowana. Utrzymanie prawa międzynarodowego wymaga, aby działania Izraela były traktowane nie jako wyjątek, lecz jako przestępstwo – oraz aby współwinni, w tym państwa obce, ponosili równą odpowiedzialność na podstawie Konwencji o Ludobójstwie, Statutu Rzymskiego i zasad Karty Narodów Zjednoczonych.